Stompetoren

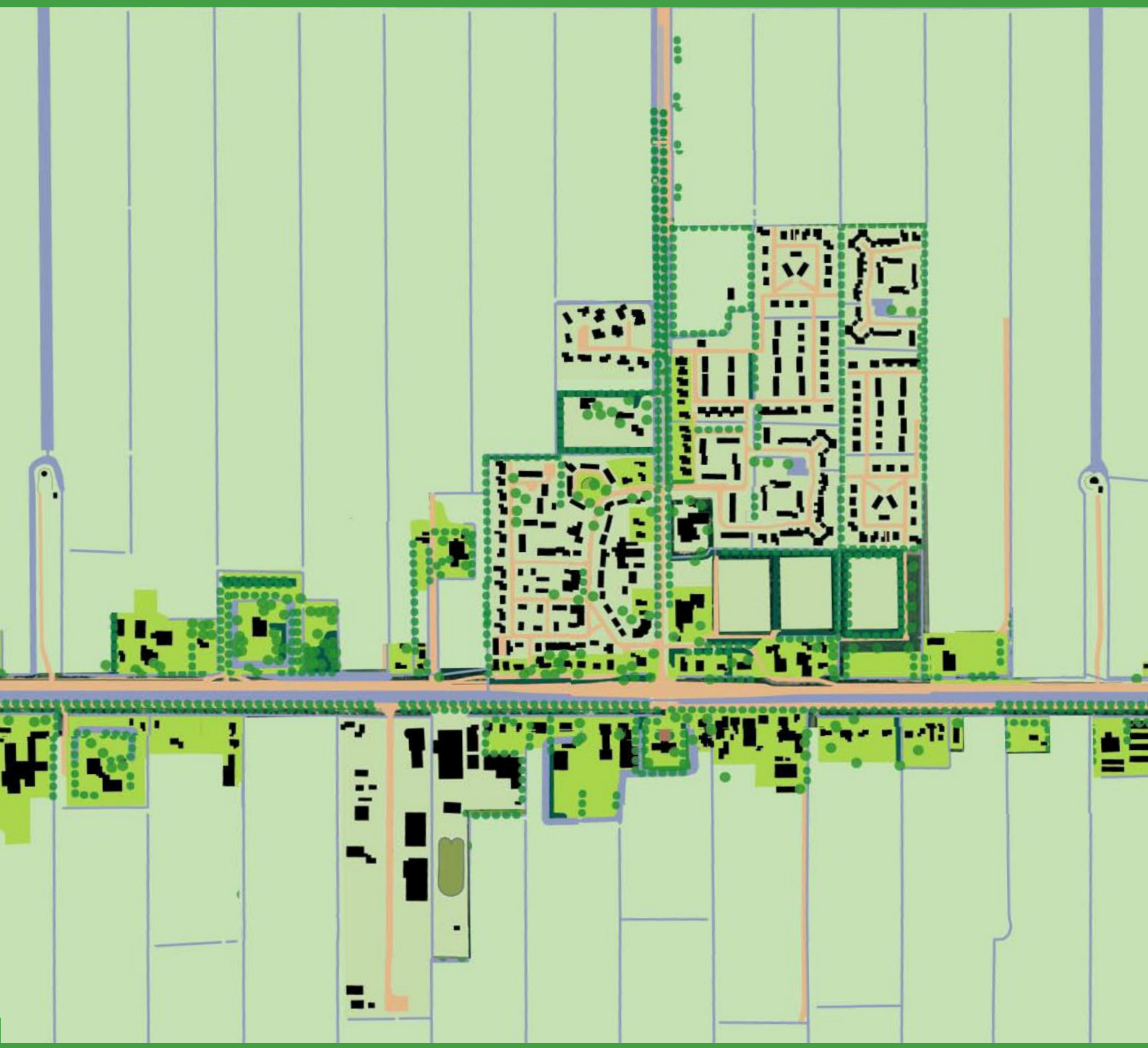

Beeldkwaliteitsplan Schermer

26 augustus 2005

concept en inhoud: la4sale - Amsterdam

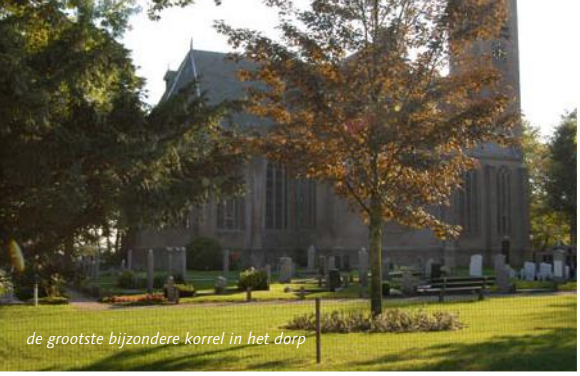
de grootste bijzondere korrel in het dorp

grote bijzondere korrels aan de Noordervaart

dorpse variatie en rijke architectuur in het oorspronkelijke dorp aan de Noordervaart

Oterleker weg drager van vrije burgerkorrels met elk een eigen bruggetje, zoals in alle droogmakerijen

Noordervaart, ooit de drager van het dorp, nu de barrière tussen Noord en Zuid

School voegt geen ruimtelijke kwaliteit toe aan dorpse kern langs Oterlekerweg

grote boeren volumes met grote groene erven kleuren de Noordervaart

ruime burgerkorrels ooit trots aan de Noordervaart...

...nu weggestopt achter groene buffer

rotonde op de Oterlekerweg, eeuwenoude lijn gebroken

voorzieningencentrum buiten de dorpse kern

ruimte maken voor een nieuw dorpshart...

... een dorpshart zoals in Middenbeemster, functioneel en met de allure van een droogmakerij

de stompe toren, ankerpunt van het dorp, 'onbereikbaar' door het verkeersgeweld

in dorp geen flatjes of urban villa's

hofje met dorpse sfeer

in dorp geen monotone woonwijken, zonder landschappelijke schaal en landschappelijk groen

verzamelerf aan de Noordervaart

mogelijk toekomstige nieuwe dorpsweide

Stompetoren

Profiel
Stompetoren is het grootste van de twee dorpen in de droogmakerij Schermer. Het is een kruispuntdorp, het kenmerkende dorpstype van het nieuwe land. Gesticht in 1639 aan de kruising van de Oterlekerweg en de Noordervaart (toen nog Alcmaer vaart geheten) staat het dorp Stompetoren eigenijk pas vanaf 1939 op de kaart. Tot die tijd was er nog sprake van Noordschermer aan de zuidkant van de vaart en van Schermerbuurt aan de noordkant. Als kruispuntdorp is Stompetoren niet veel groter dan Zuidschermer. Een grote kerk met groene voet vormt het dorpsanker aan de brug over de Noordervaart. De kerk vormt samen met een reeks burgerkorrels met grote tuinen en rijke architectuur de oude kern aan de zuidkant van de vaart. Een aantal ruime burgerkorrels aan de noordkant van de vaart en een aantal kleinere burgerkorrels van later datum langs de Oterlekerweg hebben van de kern een kruispuntdorp gemaakt. Door de bouw in verschillende perioden zijn ook verschillende architectuurstijlen in het dorp te vinden, wat het dorp tijdsdiepte geeft. Zijn grootte dankt Stompetoren vooral aan de generieke woonwijken die in de tweede helft van de vorige eeuw als opvang van groei voor de hele gemeente zijn gebouwd. Sommige van deze wijken zijn wel ruim en groen opgezet, maar ze zijn niet dorps en niet specifiek voor de Schermer. Alleen het charmante collectieve hofje uit de dertiger jaren is in zekere zin dorps. Omdat de wijken als velden achter de oorspronkelijke bebouwing zijn geplakt is Stompetoren van een slank kruispuntfiguur in een plomp vierkant veranderd en is ze veel van haar oorspronkelijke dorpse en landelijke identiteit verloren. Ook de herinrichting van de Noordervaart en de Oterlekerweg tot verkeersruimte in plaats van dorpsruimte heeft daaraan bijgedragen. De eens trotse korrels met een fraai gezicht naar de vaart liggen nu verstopt achter een aarden wal of schermen zichzelf met hoge hagen en schuttingen af tegen de verkeersoverlast. De Noord- en de Zuidkant van de nauwelijks oversteekbare weg zijn weer twee gescheiden werelden geworden. De rotonde voor de ontsluiting van de nieuwe wijk Oost heeft de Oterlekerweg van simpele dorpsstraat plaatselijk veranderd in een dominante verkeersruimte.
Omdat het dorp niet langzaam is gegroeid, maar een plotselinge schaalsprong heeft gemaakt, is er in de oorspronkelijke kern nooit een dorpshart tot ontwikkeling gekomen. Er is nooit een prettige openbare verblijfsplek aan de drager gevormd van bijzondere gebouwen met publieke en commerciële functies, zoals bijvoorbeeld zusterdorp Middenbeemster wel kent.
Stompetoren moet haar identiteit als kruispuntdorp hervinden. Ze moet haar specifieke landelijke en dorpse kenmerken weer dominant maken boven de generieke stedelijke.

Strategie
Er staan al een aantal ontwikkelingen op stapel: Stompetoren noord, herontwikkeling van het Schermerwapen, het 'gat van Nat', de seniorenwoningen achter het Pullenbad. Elk van deze ontwikkelingen moet Stompetoren als kruispuntdorp weer sterker maken en een bijdrage leveren aan haar oorspronkelijke identiteit. De verschillende programma's moeten in een vorm gegoten worden die zoveel mogelijk oorspronkelijke kenmerken draagt. Dit ondanks het feit dat in het verleden misschien al richtingen zijn gekozen en investeringen zijn gedaan. Op de plek van het 'gat van Nat' en het Schermerwapen kan in samenhang met een herinrichting van de Oterlekerweg een nieuw dorpshart gecreëerd worden. Aan de westzijde wordt met een ensemble van volumes een groene openbare ruimte gevormd, dé verblijfsplek voor het dorp. Aan de oostzijde een ensemble van bijzondere volumes met een supermarkt en of kleinere winkels, met aan het oog onttrokken een distributie/rommelplek. Verplaatsing van de sportvelden schept ruimte voor een dorpsweide met daaromheen een substantieel aantal woningen voor verschillende doelgroepen in het centrum. Verplaatsing van de school schept ruimte om het kruispuntdorp te versterken door ter plaatse de Oterlekerweg als drager met typische droogmakerijse burgerkorrels aan te zetten. Op de kop van de dorpsweide kunnen zowel de school als Pullenlat en Pullenbad samen in één grote groene voet gehuisvest worden. Aan het centrum, maar niet aan de drukke weg. Verplaatsing van Pullenbad schept ruimte om ter plaatse een collectief hofje te maken met nieuwe seniorenwoningen in aansluiting op het oude.
Een aantal nieuwe ruime burgerkorrels kunnen de dorpse ritmiek aan de vaart verder versterken. Op de lokatie van de Cono en naast het bedrijventerrein kunnen grote groene bijzondere korrels de woonfunctie van de oorspronkelijke kern aan de zuidkant verzwaren en de balans tussen noord en zuid herstellen. Tevens wordt het zicht vanaf de vaart op de harde rand van het bedrijventerrein gemaskeerd.
De wijkopzet in rijtjesvan de gelande bebouwing in Noord moet vervormd worden naar passende groene korrels die hechten aan de Oterlekerweg. Aankomend over deze weg mag geen wijkrand te zien zijn maar een ritmiek van gebouwde ensembles en grotere buitenruimtes met een landschappelijke schaal .
Qua architectuur is eigentijdsheid gewenst om met elke ontwikkeling aan de tijdsdiepte van het dorp verder te bouwen. De architectuur moet wel altijd aansluiten op de Schermerse en dorpse identiteit. Schermers door een leesbaar liefdevolle investering in details, en vormgeving, met een hoge ambitie voor kwaliteit die typisch is voor de droogmakerijen. Dorps door individuele panden met onderlinge variatie te laten ontstaan. Geen flatjes, geen huizenrijtjes, geen huizenblokken, geen stedenbouw, maar dorpsbouw.

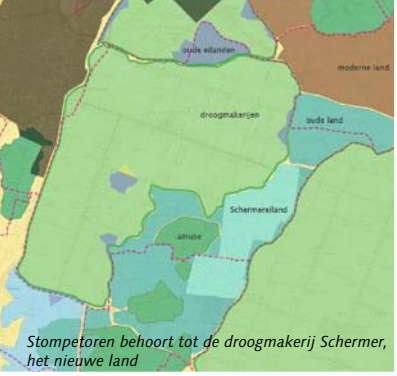

Stompetoren behoort tot de droogmakerij Schermer, het nieuwe land

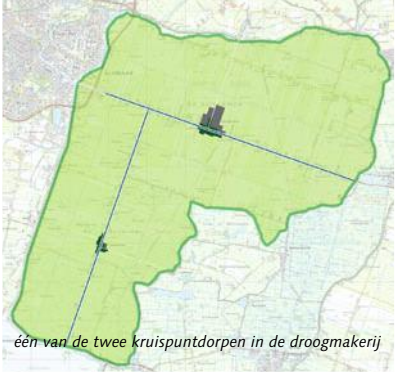
één van de twee kruispuntdorpen in de droogmakerij

op het kruispunt van de Noordervaart en de Oterlekerweg

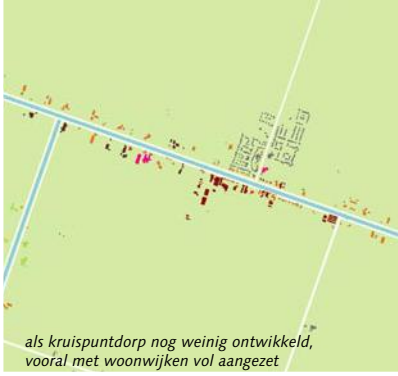
als kruispuntdorp nog weinig ontwikkeld, vooral met woonwijken vol aangezet

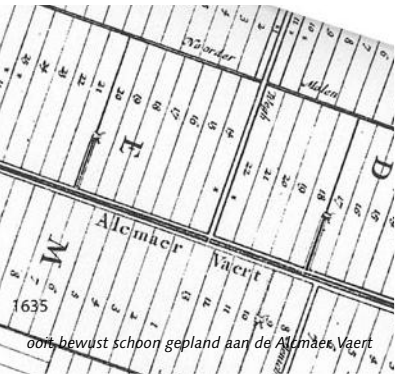

ooit bewust schoon gepland aan de Alcmaer Vaert

Noordschermer als kruispundorp eindelijk op de kaart

als dorp nog niet volgroeid de eerste verstedelijking

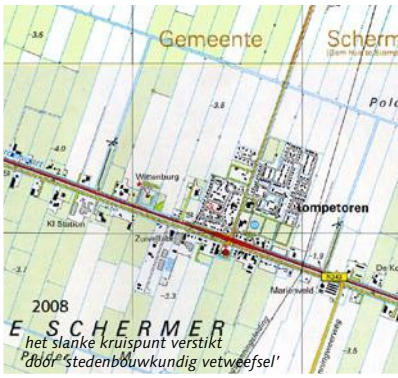

het slanke kruispunt verstikt door 'stedenbouwkundig vetweefsel'

huidige situatie, het oorspronkelijk kruispuntdorp gedomineerd door woonwijken en bedrijfsterrein

door het samenhangend otwikkelen van verschillende plekken een dorpskern creëren

door clustering in korrels het woonwijkprogramma vervormen in ensembles en groene ruimtes

met mogelijke groeilocaties een centrum creëren en op dorpseigen wijze boven het stedelijke uitgroeien

huidige situatie, de Noordervaart een snelweg, de Oterlekerweg een sluipweg

de weg naar Oost omleiden levert ruimtewinst voor woningen en herstel van de drager als dorpsstraat

de Noordervaart een vaart met brug, de Oterlekerweg een 'dorpsplein', noord en zuid verbonden

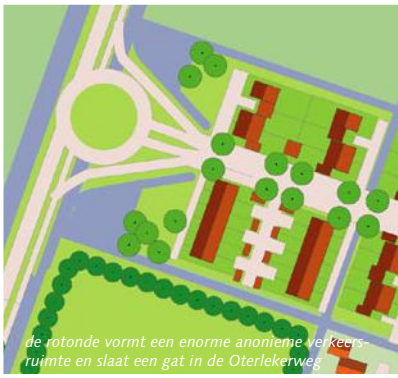
de rotonde vormt een enorme anonieme verkeersruimte en slaat een gat in de Oterlekerweg

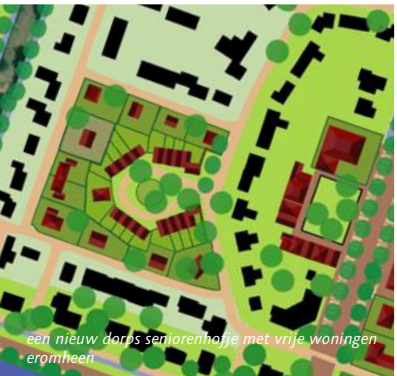
een nieuw dorps seniorenhofje met vrije woningen eromheen

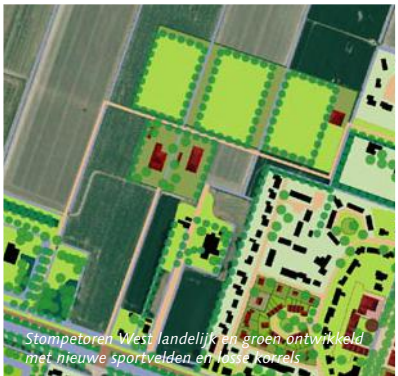
Stompetoren West landelijk en groen ontwikkeld met nieuwe sportvelden en losse korrels

bijzondere groene en grote korrels transformeren en maskeren het bedrijfsterrein

ruime burgerkorrels versterken de dorpsritmiek aan de Noordervaart

Criteria voor beeldkwaliteit

Burgerkorrels aan de Oterlekerweg:
- vrijstaande woningen met voorgevel naar de drager
- elke woning individueel met bruggetje over sloot ontsloten vanaf de drager
- woningen min of meer op een lijn
- onderling geen uniformiteit, hoogstens overeenkomst in bouwstijl, typologie, volume e.d.
- nadrukkelijke kapvorm
- verfijnde details en versieringen aansluitend op Schermerse traditie
- parkeren op eigen kavel
- schuurtjes en bijgebouwen achter het hoofdvolume

Ruime burgerkorrels aan de Noordervaart:
- hoofd en bijgebouw met bijzondere kapvormen en rijk gedetailleerde architectuur
- zeer ruime groene kavel met grote bomen en sloten als landschappelijke erfscheiding

Ontwikkeling Stompetoren Noord:
- burgerkorrels pal aan de drager, verzamelerf op iets grotere afstand aan de drager en bijzondere groene korrels verder naar achter toe
- korrels vormen ruimtelijk geheel met ritmiek van gebouwde ensembles en grotere buitenruimtes van landschappelijke schaal
- naar het landschap getoond een voorkant van groene ruimtes met accenten van bijzondere landelijke bebouwing
- volumes van verschillende vorm en maat bevatten een dorpse verscheidenheid aan gebouwtypologiën die passen in de korrelvorm
(nadere uitwerking in specifiek beeldkwaliteitsplan)

Ontwikkeling Stompetoren Centrum:
- woningen en bijzondere volumes in een in samenhang met de buitenruimte ontworpen ensemble
- begane grond met commerciële/publieke functies
- herinrichting van de Oterlekerweg tot dorpse verblijfsruimte waarin auto 'te gast' is
- expressieve eigentijdse architectuur van hoge kwaliteit aansluitend op Schermerse traditie
(nadere uitwerking in specifiek beeldkwaliteitsplan)

Hofje a Schermerstraat:
- binnenkant hechte eenheid van volumes met speelse architectuur en nadrukkelijke kapvorm
- buitenkant individuele losse woningen op ruime kavel met groene erfscheidingen

Verzamelerven aan de Noordervaart
- middelgroot alzijdig hoofdvolume met expressieve kap vormt de spil van het ensemble en de koppeling aan de drager (vergelijk Stolp)
- hoge architectonische kwaliteit uit die aansluit op de Schermerse traditie

Dijkkorrels
menging van (smalle) burgerhuizen en forse boeren gebouwen schouder aan schouder pal aan de weg

Burgerkorrels
eenvoudige vrijstaande burgerhuizen met rondom een tuin op kleine kavel aan de drager

Ruime burgerkorrels
grote complexe burgerhuizen met uitgesproken architectuur op ruime kavel aan de drager

Bijzondere kernkorrels
(ensemble van) bijzondere volumes, met architectuur van hoge kwaliteit, die een openbare ruimte vormen

Verzamelerven
verschillende boerse volumes die een variatie aan woningen bevatten op een groot groen collectief erf aan de drager

Bijzondere groene korrels
formeel ensemble van hoofd- en bijgebouw(en) met bijzondere architectuur in een grote goene parktuin van allure

Hof
introvert ensemble van als architectonische eenheid ontworpen bijzondere volumes die een semi-openbare ruimte insluiten

Mogelijke ontwikkelingslocatie nabije toekomst
concreet initiatief tot ontwikkeling reeds genomen of waarschijnlijk binnenkort te nemen

Gewenste ontwikkelingslocatie
initiatief kan leiden tot ruimtelijke verbetering van de situatie

Drager
identiteitsbepalende openbare ruimte en ontsluiting met specifiek profiel, sfeer, materialisering

Plek
belangrijke openbare ruimte met specifiek profiel, sfeer, materialisering

Koppeling
korrelbindingsrichting, ontsluiting en hoofdoriëntatie

Oriëntatie
voorkantsbeeld, bebouwing en groen tonen gezicht naar landschap of publieke zijden

Uitbreiding